

ככה אדמה – בירור של הכרח מול רצון

רקע:

שיחת ערב המתרחשת [כמעט] בכל בית בישראל...

אמא: "זהו חמוד, הגיע הזמן להפסיק"
 בן: "אמא! אבל אני באמצע, אני חייב להמשיך!"
 אמא: "לא חומד. הגיע אתה צריך להפסיק עכשיו."
 בן: "למה עכשיו ולא עוד חצי שעה?"
 אמא: "כי כבר ממש מאוחר, וכבר ביקשת פעם אחת להמשיך והסכמת, ועכשיו צריך להפסיק"
 בן: "לא מפסיק. אני רוצה להמשיך. מה זה משנה עוד חצי שעה קטנה?"
 אמא: "לא, אתה צריך להפסיק עכשיו"
 בן: "למה?"
 אמא: "...ככה"
 בן: "ככה זה לא תשובה!"
 אמא: "ככה זה כן תשובה."
 בן: "אופי!"
 בשיעור זה נעסוק בבחירה החופשית שיש לאדם אל מול אילוצים וחייבים הממציאות על הארץ בה הוא חי.

שאלות לעיון והעמקה:

א. בזיעת אפיק תאכל לחם

- מהי הקללה המוטלת על האדם ומהי חובתו מכך?
- האם גם היום, בתרבות השפע המרוחקת מהאדמה, אנחנו נתונים תחת אותה קללה?

ב. אין הכרח גמור?

- כיצד מתייחס הקטע לחלקים ההכרחיים בחייו של אדם?
- מה כוונתו במושג "בעלי הרצון"? כיצד הופך אדם להיות "בעל רצון"?
- מהו חטא אדם הראשון לפי הקטע? איך קשור החטא לשאלה "אֵיכָה"? וכיצד זה קשור לקללת ההכרח המוטלת על האדם?

ג. היכן אתם?

קטע זה הוא תשובתם של 'חבורת הכותבים' לפתיחה זו. קראו את הקטע, ובסבב הסיכום כל משתתף ינסח את המשך המשפט "בשבילי אדמה זה..." לפי תפיסת עולמו.

א. בְּזַעַת אֶפְיָךְ, תֹּאכַל לֶחֶם

יִזַּה וְלֹאֲדָם אָמַר, כִּי-שָׁמַעְתָּ
 לְקוֹל אֲשֶׁתְּךָ, וְתֹאכַל מִן-הָעֵץ,
 אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל
 מִמֶּנּוּ-- אֲרוּרָה הָאֲדָמָה,
 בְּעִבּוּרְךָ, בְּעִצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, כֹּל
 יְמֵי חַיֶּיךָ.

יח. וְקוֹץ וְדַרְדַּר, תִּצְמָיִחַ לְךָ;
 וְאָכַלְתָּ, אֶת-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה.

יט. בְּזַעַת אֶפְיָךְ, תֹּאכַל לֶחֶם,
 עַד שׁוֹבְךָ אֶל-הָאֲדָמָה, כִּי
 מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ: כִּי-עֵפָר אֶתָּה,
 וְאֶל-עֵפָר תָּשׁוּב.

ב. אין הכרח גמור

כל רצון חפשי סופו לטוב, וכל הכרח סופו לרע, עד שיחזירנו הרצון - לטוב. הטבע המעשי הוא מלא הכרח, וכמדתו הוא מלא רע. הצד הטוב שיש בו, הוא מה **שבעלי הרצון יכולים להטביע ברצון עליו צורה מיוחדת**, ועומק עמקי הטוב, הממתיק את כל הרע, הוא מפני שאין ההכרח הכרח גמור, אלא הוא רצון עליון חפשי, שמתגלם בחיצוניותו לצורה מוכרחת.

חטא האדם הראשון, **שנתנכר לעצמיותו**, שפנה לדעתו של נחש, ואבד את עצמו, **לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת "אֵיכָה?"**,

מפני שלא ידע נפשו, מפני שה"אניות" האמיתית נאבדה ממנו.

חטאה הארץ, הכחישה את עצמיותה, צמצמה את חילה, הלכה אחרי מגמות ותכליתות, לא נתנה את כל חילה (כוחה) הכמוס (הנסתר) להיות טעם עץ כטעם פרי,

נשאה עין מחוץ לה, לחשוב על דבר "גורלות וקריירות".

באים מחנכים מלומדים, מסתכלים בחיצוניות, מסיחים דעה גם הם מן ה"אני", ומוסיפים תבן על המדורה, **משקים את הצמאים בחומוץ**, מפטמים את המוחות ואת הלבבות בכל מה שהוא חוץ מהם.

והאני הולך ומשתכח, וכיון שאין אני, אין הוא, וקל וחומר שאין אתה.

ג. היכן אתם?

על האדמה "הלבישו" לאורך השנים המון משמעויות ומאבקים שנעשו על גבה, פוליטיים, דתיים, וכלכליים. וגם היום כנראה שהסיפור לא תם. אבל נראה שדווקא בימים הללו, לפני שנכרע ברך ונחפון רגבי אדמה, יש "להפשיט" את האדמה מ"לבשיה" החיצוניים.

כי בשבילנו, האדמה היא קודם כל משהו הרבה יותר פשוט.

בשבילנו אדמה היא כמו רחם, נוף ילדותו. כששואלים אותנו "אֵיכָה?" (כמו ששאלו את אדם הראשון), "מי אתה?" (במעגל היכרות) ו"היכן אתה?" (בהודעת סמס), דרך האדמה עולות בנו התשובות הכי טובות.

על השאלה "מי אתם?" תמיד נסביר מאיזו קרקע צמחנו, ואילו "עונות צמיחה" עברנו. האדמה מאפשרת לנו לצמוח גבוה, למעלה, ומזכירה לנו שגם לכוחה יש גבולות, אם לא נצמח ישר, בקו ישר מהלב לפה, יהיה לה קשה להחזיק אותנו לאורך זמן. זהו חלק מהזהות שלנו, וזאת גם התשובה על השאלה "היכן אתם?"

כשאנחנו צומחים, אנו רואים את פירותינו ניטעים בה שוב, והיא מבטיחה ומקיימת שגם אותם תצמיח, ואנו מבינים שאם פירותינו יצמחו ישר, לנו וגם להם יהיה חלק לעולם הבא, וזאת תשובתנו לשאלה "אֵיכָה?". אנחנו כאן, הולכים ב"דרך ארץ", אל מול הדורות הבאים לנגד עינינו.

שמונה קבצים – הרב קוק

חבורת הכותבים של השומר החדש

בראשית פרק ג'

